

Działania organizacji pozarządowych w Sudanie Południowym

Maria Glinka

16.09.2021

Artykuł* w skrócie:

- Zarówno międzynarodowe, jak i krajowe organizacje pozarządowe wspierające ludność niedożywioną i głodującą obecne są także w Sudanie Południowym.
- Część z nich udziela wsparcia samodzielnie, co niekoniecznie sprzyja potrzebującej ludności i wzmacnia konkurencyjność między poszczególnymi NGOs.
- Kluczowym formatem, w ramach którego NGOs i agencje ONZ wspólnie i komplementarnie świadczą pomoc, są klastry sektorowe. Z punktu widzenia problematyki głodu i niedożywienia nadrzędną rolę odgrywa przede wszystkim Klaster Bezpieczeństwa Żywnościowego w Sudanie Południowym.

„Łagodzenie cierpień jak największej liczby nieszczęsnych biedaków jest pragnieniem głęboko ludzkim”¹ – tak stwierdził już w XIX w. Henri Dunant, założyciel Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca (ang. *International Red Cross and Red Crescent Movement*, ICRC, MKCK). Ta organizacja *sui generis*, która łączy w sobie elementy organizacji pozarządowej i międzyrządowej, dała początek działalności humanitarnej prowadzonej przez różne podmioty na całym świecie. Ruch czerwonokrzyżski zdefiniował humanitaryzm jako „dążenie do tego, aby zapobiec wszelkiemu cierpieniu ludzi i przynoszenie ulgi, chronienie życia, zdrowia i zapewnianie szacunku dla człowieka”². Z tej koncepcji wywodzą się konwencje genewskie z 1949 r., które stanowią podstawę międzynarodowego prawa humanitarnego, które wskazuje na prawo człowieka do bezpieczeństwa i dobra ogólnego nawet w czasie konfliktu zbrojnego. Za odpowiedni poziom bezpieczeństwa i dobrobytu obywateli odpowiadają przede wszystkim władze państwowe, jak również rebelianci i powstańcy biorący udział w wojnie domowej. W przypadku, gdy którykolwiek z podmiotów nie zapewnia wystarczającej ochrony pomoc humanitarną świadczą aktorzy zewnętrzni. Taka sytuacja jest określana mianem kryzysu humanitarnego i ma miejsce zarówno w przypadku konfliktów wewnętrzpaństwowych, jak i klęsk naturalnych³. Zdecydowana większość organizacji pozarządowych, które udzielają pomocy w państwach wymagających długofalowego bądź doraźnego i natychmiastowego wsparcia, opiera swoje aktywności humanitarne na siedmiu zasadach opracowanych przez

¹ L. Polman, *Karawana kryzysu. Za kulisami przemysłu pomocy humanitarnej*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2016, s. 63.

² Ibidem, s. 219.

³ Ibidem, s. 220.

MKCK: humanitaryzmie, bezstronności, neutralności, niezależności, dobrowolności, jedności i powszechności⁴. W związku z „eksplozją prywatnego zaangażowania w realizację szlachetnych celów” wynikającą z demokratyzacji dobroczynności, na którą w 2007 r. wskazywał prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki Bill Clinton⁵, społeczeństwa Zachodu zaczęły zwracać uwagę klęski naturalne czy humanitarne. Od kilku lat ten trend nie słabnie i zaowocował powstaniem ok. 10 milionów organizacji pozarządowych, działających obecnie na świecie⁶.

Zarówno międzynarodowe, jak i krajowe organizacje pozarządowe wspierające ludność niedożywioną i głodującą obecne są także w Sudanie Południowym. Część z nich udziela wsparcia samodzielnie, co niekoniecznie sprzyja potrzebującej ludności i wzmaga konkurencyjność między poszczególnymi NGOs⁷. Świadczenie faktycznie wymiernej pomocy wymaga współpracy na poziomie międzynarodowym, nie tylko między poszczególnymi organizacjami pozarządowymi, ale i na linii NGOs-ONZ. W przeciwnym razie masowy charakter działalności NGOs umacnia złudzenie, że setki obozów zapewniają ludności bezpieczeństwo. Tak naprawdę zaś to dla przestępców, osób powiązanych ze stronami konfliktu czy *refugee warriors*, stają się coraz bardziej atrakcyjne, a dla osób najbardziej potrzebujących – coraz bardziej niebezpieczne⁸.

Za logistyczne przygotowanie fundamentów współdziałania NGOs i poszczególnych podmiotów wchodzących w skład ONZ w Sudanie Południowym odpowiada Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej (ang. *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*, OCHA). We współpracy z OCHA pozostaje obecnie 217 krajowych i międzynarodowych partnerów operacyjnych⁹. Na forum tej agencji co roku jest przygotowywany globalny *Humanitarian Response Plan* oraz szczegółowe strategie dotyczące poszczególnych państw, które wyznaczają ramy funkcjonowania agencji ONZ i organizacji pozarządowych. Najnowszy roczny program dla Sudanu Południowego o nazwie *South Sudan Humanitarian Response Plan 2020* został opracowany w grudniu 2019 r.

⁴ Fundamental Principles, ICRC, <https://www.icrc.org/en/fundamental-principles> (data dostępu: 10.06.2020)

⁵ L. Polman, op. cit., s. 65.

⁶ Facts and Stats about NGOs Worldwide, Nonprofit Action, <http://nonprofitaction.org/2015/09/facts-and-stats-about-ngos-worldwide/> (data dostępu: 10.06.2020)

⁷ L. Polman, op. cit., s. 51.

⁸ Ibidem, s. 128.

⁹ *South Sudan Humanitarian Response Plan 2020*, OCHA, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20191210_hrp_2020_south_sudan.pdf, s. 4 (data dostępu: 11.06.2020)

na podstawie wnikliwej analizy kondycji tego państwa zaprezentowanej przez OCHA na łamach *Humanitarian Response Overview 2020*. Nadrzędnym celem planu jest realizacja trzech założeń. Po pierwsze, organizacje pozarządowe i agencje ONZ działające w zakresie pomocy humanitarnej na terenie Sudanu Południowego mają dążyć do zmniejszenia zachorowalności

i śmiertelności wśród grup ludności znajdujących się w najgorszej kondycji żywnościowej (IPC 3 i 4). Aby to osiągnąć partnerzy będą wspierać 5,3 miliony osób poprzez interwencje ratujące życie, w których priorytetami są: udzielanie pomocy żywnościowej, różnicowanie diety celem uniknięcia ostrego niedożywienia oraz zapewnienie niezbędnego zaopatrzenia i opieki zdrowotnej¹⁰. Drugi szczegółowy cel to umożliwienie bezpiecznego i sprawiedliwego dostępu do podstawowych usług, dzięki którym ludność potrzebująca, szacowana na 3 miliony osób i 800 tys. gospodarstw, będzie w stanie zaspokoić fundamentalne potrzeby życia codziennego¹¹. Usługi obejmują zakres wodno-sanitarny, żywnościowy, ochronny i edukacyjny. W ramach trzeciego założenia NGOs wraz z agencjami ONZ mają dążyć do ułatwiania poszukiwania nowego, bezpiecznego miejsca zamieszkania 3 milionom Sudańczykom z Południa i wzmacniania ich odporności na przyszłe kryzysy¹². Łącznie wsparcie zostanie skierowane do 5,6 miliona spośród wszystkich 7,5 miliona ludności, która potrzebuje pomocy humanitarnej¹³. Dzieci mają stanowić 54% beneficjentów międzynarodowej pomocy określonej w planie działania. Poza tym skoordynowana odpowiedź humanitarna będzie świadczona dla 49% ludności nieprzesiedlonej i 100% uchodźców, osób przesiedlonych wewnątrz i powracających do swoich domów¹⁴. OCHA wskazuje, że zapotrzebowanie finansowe na rzecz realizacji tego całorocznego przedsięwzięcia wynosi 1,5 miliarda dolarów. Jednak doświadczenia z poprzednich lat, kiedy to udało się pozyskać między 67% a 70% środków¹⁵, zwiastują, że i tegoroczny plan pozostanie niedofinansowany – w pierwszym półroczu udało się otrzymać 41% wszystkich nakładów¹⁶. A to w obliczu dwóch bardzo poważnych zagrożeń – pandemii koronawirusa i plagi szarańczy pustynnej – może przynieść katastrofalne skutki dla kondycji żywnościowej Sudanu Południowego.

¹⁰ Ibidem, s. 6.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem, s. 7.

¹³ Ibidem, s. 8.

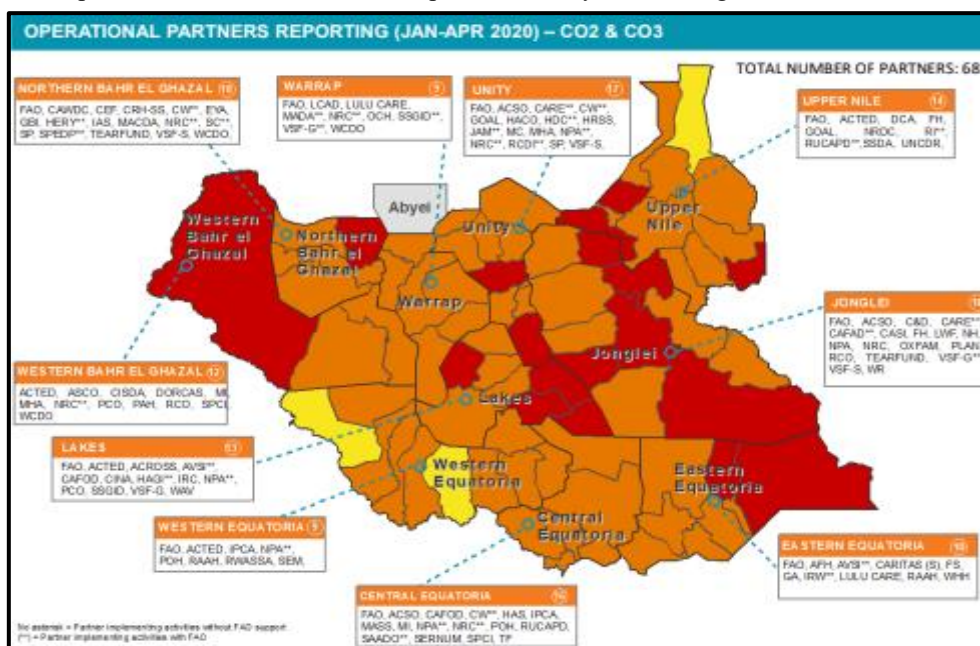
¹⁴ Ibidem, s. 9.

¹⁵ Ibidem, s. 10.

¹⁶ FSL Cluster Dashboard (CO2 & CO3 - Livelihood Support) April 2020, FS Cluster, <https://fscluster.org/south-sudan-rep/document/fsl-cluster-dashboard-co2-co3-livelihood-2> (data dostępu: 12.06.2020)

Kluczowym formatem, w ramach którego NGOs i agencje ONZ wspólnie i komplementarnie świadczą pomoc, są klastry sektorowe, działające w oparciu o rezolucję ZO ONZ 46/182 z 1991 r.¹⁷. Z punktu widzenia problematyki głodu i niedożywienia nadrzędną rolę odgrywa przede wszystkim Klaster Bezpieczeństwa Żywnościowego w Sudanie Południowym, który w 90% odpowiada za realizację pierwszych dwóch celów wskazanych w planie działania OCHA¹⁸. W celu świadczenia najbardziej wymiernej pomocy Klaster Bezpieczeństwa Żywnościowego ma podejmować działania w 79 hrabstwach. Według raportu WFP z kwietnia 2020 r. w ramach klastra działa 68 partnerów¹⁹, podczas gdy plan zakładał obecność 91 podmiotów – FAO, WFP oraz 35 międzynarodowych i 54 krajowych NGOs²⁰.

Rozmieszczenie partnerów w ramach Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego – stan na kwiecień 2020 r.

Źródło: FSL Cluster Dashboard (CO2 & CO3 - Livelihood Support) April 2020, FS Cluster, <https://fslcluster.org/south-sudan-rep/document/fsl-cluster-dashboard-co2-co3-livelihood-2> (data dostępu: 12.06.2020).

¹⁷ What is Cluster Approach, Humanitarian Response, <https://www.humanitarianresponse.info/en/about-clusters/what-is-the-cluster-approach> (data dostępu: 12.06.2020) Klastry są podzielone tematycznie i posiadają swoje oddziały w poszczególnych państwach. Łącznie jest ich 11: Camp Coordination and Camp Management, Early Recovery, Education, Emergency Telecommunications, Food Security, Health, Logistics, Nutrition, Protection, Shelter oraz Water, Sanitation and Hygiene.

¹⁸ South Sudan Humanitarian Response Plan 2020, OCHA, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20191210_hrp_2020_south_sudan.pdf, s.63 (data dostępu: 11.06.2020)

¹⁹ FSL Cluster Dashboard (CO2 & CO3 - Livelihood Support) April 2020, FS Cluster, <https://fslcluster.org/south-sudan-rep/document/fsl-cluster-dashboard-co2-co3-livelihood-2> (data dostępu: 12.06.2020)

²⁰ FSL Cluster HRP 2020 Partner Presence Map, FS Cluster, <https://fslcluster.org/south-sudan-rep/document/fsl-cluster-hrp-2020-partner-presence> (data dostępu: 12.06.2020)

Dotarcie do 800 tysięcy gospodarstw, 2 milionów ludzi stanowi główny cel klastra w 2020 r. Działania mają koncentrować się na dwóch obszarach: zwiększaniu produkcji lokalnej żywności w nagłych wypadkach oraz zmniejszaniu zależności ludności od nakładów rolnych dostarczanych przez podmioty zagraniczne²¹. Poza tym klaster, przedstawiając w jaki sposób zamierza realizować wytyczne z *South Sudan Humanitarian Response Plan 2020*, zadeklarował, że zaszczepi 8 milionów zwierząt gospodarskich, bez których produkcja rolna nie będzie możliwa²². Ponadto, klaster ma nawiązać szeroką współpracę z UNHCR, dzięki czemu dostarczy pakiety żywnościowe do 215 tys. osób przebywających w *Protection of Civilian Sites* (PoC) założonych przez UNMISS w celu ochrony ludności uciekającej przed wojną domową.

Całościowa współpraca NGOs w ramach klastrów ma opierać się na istniejącej płaszczyźnie porozumienia między FAO, WFP oraz UNICEF, który jest koordynatorem dwóch klastrów: Klastra Żywnościowego (ang. *Nutrition Cluster*) oraz Klastra Wodnosanitarnego (ang. *Water, Sanitation and Hygiene Cluster, WASH*)²³. To właśnie te dwie grupy NGOs i agencji NZ mają dążyć do realizacji dwóch pozostałych celów zapisanych w *South Sudan Humanitarian Response Plan 2020*. Pomagają im w tym także: Klaster Zdrowia (ang. *Health Cluster*), Klaster Edukacyjny (ang. *Education Cluster*) i Klaster Ochrony (ang. *Protection Cluster*)²⁴.

W 2019 r. OCHA zarejestrowała spadek wykorzystania do dostarczania pomocy żywnościowej lotniczych zrzutów na rzecz transportu drogowego oraz rzeczno. Mimo że 60% łądów Sudanu Południowego zalanych w wyniku powodzi zostało sklasyfikowanych jako walczące z ekstremalnymi poziomami ostrego niedożywienia, to strategia przekazywania pakietów drogą lądową w dalszym ciągu jest kontynuowana. Wszystko dzięki szybkiej reakcji biur WFP i FAO, od której zależy niesienie wymiernej pomocy żywnościowej także i w 2020 r. Ponadto, *South Sudan Humanitarian Response Plan 2020* doprecyzowuje, jakie podejście reagowania powinny przyjąć NGOs i agencje ONZ działające na terenie państwa. Strategia zakłada promowanie wspólnego udzielania wsparcia w obszarach trudno dostępnych. W celu

²¹ FSL Cluster Dashboard (CO2 & CO3 - Livelihood Support) April 2020, FS Cluster, <https://fslcluster.org/south-sudan-rep/document/fsl-cluster-dashboard-co2-co3-livelihood-2> (data dostępu: 12.06.2020)

²² Ibidem.

²³ *South Sudan Humanitarian Response Plan 2020*, OCHA, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20191210_hrp_2020_south_sudan.pdf, s. 63 (data dostępu: 13.06.2020)

²⁴ Ibidem.

świadczenia wymiernej pomocy w poszczególnych regionach mają zostać określone obszary geograficznej zbieżności tych NGOs i agencji ONZ, które zajmują się konkretnymi zagadnieniami m.in. dostępem do czystej wody czy pożywienia. W rejonach, gdzie zapotrzebowanie na działania humanitarne to potrzeba trwała, zostaną utworzone centra, które mają ściśle współpracować z partnerami lokalnymi²⁵. Tym samym OCHA wskazuje, że najważniejszym ogniwem pomocy humanitarnej świadczonej w państwie o chronicznych i długotrwałych problemach, jakim bez wątpienia jest Sudan Południowy, jest system klastrow. Każda z NGOs działających w ramach danego klastra miała za zadanie określić, jakie aktywności podejmie w celu realizacji *South Sudan Humanitarian Response Plan 2020* w poszczególnych obszarach tematycznych. Zaangażowanie wybranych organizacji pozarządowych na rzecz walki z głodem i niedożywieniem w Sudanie Południowym zostanie przeanalizowana w kolejnych podrozdziałach niniejszej pracy.

Oxfam

Pierwszą w historii NGOs, której nadrzędnym celem stała się walka z głodem i ubóstwem jest Oxfam International - międzynarodowa organizacja pozarządowa (ang. *international non-governmental organization*, INGO) założona w 1995 r. Wywodzi się ona z *Oxford Committee for Famine Relief*, która została ufundowana w 1942 r. Jej działalność została zapoczątkowana w 1944 r. i przybrała formę pomocy dla ofiar głodu po wojnie domowej w Grecji²⁶. Obecnie Oxfam International skupia 19 członkowskich organizacji non-profit m.in. Oxfam USA czy Oxfam Italy.

W 2000 r. Oxfam przyjęła opartą na poszanowaniu praw człowieka strategię rozwojową. Misja organizacji opiera się na urzeczywistnieniu uniwersalności i niepodzielności uprawnień poprzez propagowanie: prawa do trwałego źródła utrzymania, podstawowych usług socjalnych, życia i bezpieczeństwa, bycia wysłuchanym oraz tożsamości²⁷. W Planie Strategicznym Oxfam 2013-2019 (ang. *OXFAM Strategic Plan, 2013-2019: The Power of People Against Poverty*) organizacja wskazała na sześć szczegółowych celów, którymi kieruje się w swoich działaniach: realizację prawa do bycia wysłuchanym, równość płci,

²⁵ Ibidem, s. 7.

²⁶ Our history, Oxfam, <https://www.oxfam.org/en/our-history> (data dostępu: 14.06.2020)

²⁷ *OXFAM Strategic Plan, 2013-2019: The Power of People Against Poverty*, Oxfam, <https://www.oxfam.org/en/oxfam-strategic-plan-2013-2019-power-people-against-poverty>, s. 10 (data dostępu: 14.06.2020)

ratowanie żyć, zrównoważoną żywność, sprawiedliwy podział zasobów naturalnych oraz finansowanie rozwoju i usług niezbędnych w codziennym życiu²⁸.

Opierając się na nadrzędnych wartościach i szczegółowych celach, Oxfam oferuje szerokie wsparcie w 90 państwach - jednym z nich jest Sudan Południowy, w którym świadczy pomoc od ponad 30 lat²⁹. Obecnie działalność tej INGO bazuje na obecności w Kłastrze Bezpieczeństwa Żywnościowego. Oxfam wchodzi w skład centrów zlokalizowanych w stanach: Lakes, Western Bahr el Ghazal, ale przede wszystkim we wschodnich stanach Upper Nile i Jonglei, które są sklasyfikowane jako obszary o szczególnie złej kondycji żywnościowej (IPC 3, 4)³⁰. Oxfam jest również obecny w Kłastrze Wodnosanitarnym, gdzie działa dodatkowo w Central Equatoria³¹. Poza tym, Oxfam posiada sześć własnych baz, w których świadczy pomoc humanitarną osobom dotkniętym konfliktem. Łącznie organizacja pozarządowa kieruje swoje wsparcie do 500 tysięcy Sudańczyków z Południa³².

Aktywność humanitarna Oxfam w Sudanie Południowym jest oparta na czterech filarach. Po pierwsze, organizacja pozarządowa dąży do ratowania jak największej liczby ludzkich istnień poprzez ułatwianie dostępu do czystej wody, urządzeń sanitarnych, żywności, paliwa oraz oferowanie pomocy finansowej. Po drugie, buduje odporność na przyszłe sytuacje kryzysowe poprzez dbanie o edukację dzieci, oferowanie zaplecza finansowego i wiedzy w kontekście prowadzenia i utrzymania działalności gospodarczej oraz pomoc w obsłudze lokalnej infrastruktury m.in. urządzeń do uzdatniania wody. Po trzecie, Oxfam wspiera kobiety w zakresie usług medycznych i prawnych z uwagi na częstotliwość przemocy ze strony zważnionych stron konfliktu i wykorzystywane kobiet jako broń wojenna³³. Ponadto, organizacja stara się rozwijać ich umiejętności w zakresie rolnictwa i handlu, aby zwiększyć szanse na niezależnienie ekonomiczne od mężczyzn. Po czwarte, Oxfam stawia na dobre zarządzanie i aktywne społeczeństwo obywatelskie. Dążąc do realizacji tego założenia, organizacja pozarządowa współpracuje z władzami lokalnymi i państwowymi. Oxfam

²⁸ Ibidem, ss. 14-19.

²⁹ South Sudan, Oxfam, <https://www.oxfam.org/en/what-we-do/countries/south-sudan> (data dostępu: 15.06.2020)

³⁰ FSL Cluster HRP 2020 Partner Presence Map, FS Cluster, <https://fslcluster.org/south-sudan-rep/document/fsl-cluster-hrp-2020-partner-presence> (data dostępu: 15.06.2020)

³¹ South Sudan WASH Cluster Operational Presence Map – February 2020, WASH, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/02_20_ssd_wash_cluster_5w_operational_presence.pdf (data dostępu: 15.06.2020). W ramach Klastra Wodnosanitarnego OXFAM działa w: Central Equatoria, Western Bahr el Ghazal i Jonglei.

³² South Sudan, Oxfam, <https://www.oxfam.org/en/what-we-do/countries/south-sudan> (data dostępu: 15.06.2020)

³³ Ibidem.

angażuje zmarginalizowane, ubogie i niedożywione grupy w procesy decyzyjne, które wpływają na ich położenie i zwiększają kontrolę nad własnymi zasobami naturalnymi³⁴.

Jednak kryzys żywnościowy, który nasilił się na przestrzeni lat 2018-2020, zmusił Oxfam do podjęcia szybszych i bardziej zdecydowanych działań w Sudanie Południowym. Najnowsze aktywności opierają się przede wszystkim na regularnej dystrybucji żywności, czystej wody, urządzeń sanitarnych i artykułów higienicznych w nagłych sytuacjach kryzysowych. Poza tym, organizacja pozarządowa dostarcza zwierzęta gospodarskie, nasiona, sprzęt rolniczy i rybacki oraz prowadzi szkolenia na temat bardziej wydajnych metod upraw, aby wspierać lokalną produkcję żywności. Jednym z ważnych obszarów działań Oxfam jest także przekazywanie gotówki i bonów finansowych, które można spieniężyć na lokalnych rynkach³⁵. Dowodem na efektywność działań podejmowanych przez Oxfam jest przekazywanie voucherów na kajaki, dzięki którym ludność uciekająca przed konfliktem na obszary bagienne, może dotrzeć do baz Oxfam i Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego na lądzie³⁶. Jest to przykład wymiernej współpracy z najważniejszymi partnerami Oxfam w Sudanie Południowym, jakimi są FAO i WFP, zarządzające klastrem.

CARE

Kolejną międzynarodową organizacją pozarządową, która podejmuje aktywności humanitarne w zakresie wyżywienia, jest założona w 1945 r. Cooperative for Assistance and Relief Everywhere (CARE) Obok Oxfam International jest to jedna z najstarszych organizacji pozarządowych zajmująca się kwestiami ubóstwa i głodu w krajach Trzeciego Świata, która zasłynęła z dystrybucji 15 tys. paczek CARE (ang. *CARE Packages*) do osób z Le Havre we Francji, które ucierpiały w wyniku II wojny światowej³⁷. Przekazywanie pakietów żywnościowych, uzupełnianych o narzędzia, koce, książki i leki, jest w dalszym ciągu jedną z głównych metod działania tej INGO w 93 państwach. Łącznie CARE realizuje

³⁴ Ibidem.

³⁵ Hunger crisis in South Sudan, Oxfam, <https://www.oxfam.org/en/what-we-do/emergencies/hunger-crisis-south-sudan> (data dostępu: 15.06.2020)

³⁶ How a canoe program is saving lives and livelihoods in South Sudan, Oxfam, <https://www.oxfam.org/en/how-canoe-program-saving-lives-and-livelihoods-south-sudan> (data dostępu: 15.06.2020)

³⁷ History of CARE, CARE, <https://www.care.org/impact/our-stories/care-history> (data dostępu: 17.06.2020)

950 programów, dzięki którym niesie pomoc 63 milionom ludzi na całym świecie³⁸. Od lat przede wszystkim kobiety pozostają w centrum zainteresowania CARE.

Kwestie głodu i niedożywienia to jeden z sześciu obszarów działania tej organizacji pozarządowej. Aktywności CARE w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego obejmują zarówno reagowanie na sytuacje kryzysowe, jak i długofalowe wsparcie. Organizacja pozarządowa działa w zakresie rolnictwa, zrównoważonego rynku i wyżywienia. Głównymi priorytetami CARE w obszarze rolnictwa i zrównoważonego rynku jest ułatwianie wytwórcom zrównoważonej produkcji poprzez przekazywanie wiedzy na temat odpowiednich metod gospodarowania gruntem i zasobami wodnymi oraz wspieranie produktywności w czasie coraz bardziej dotkliwych zmian klimatu. Dążąc do poprawy kondycji żywnościowej poszczególnych grup ludności, CARE dostarcza pakiety żywnościowe całemu gospodarstwu, promuje zdrowe odżywianie, zwłaszcza wśród kobiet i dzieci oraz zwiększa dostęp do wody pitnej. Współpracuje też z władzami lokalnymi i państwowymi, aby zapewnić obywatelom opiekę medyczną. Priorytetową grupą, do której kierowane jest wsparcie są drobni producenci lokalnej żywności oraz osoby niedożywione. We wszystkich prowadzonych programach CARE podkreśla, że prawo do wyżywienia to nie tylko prawo człowieka, ale i prawo kobiet³⁹.

Walka z głodem podejmowana przez tę organizację pozarządową bazuje na czterech zasadach, które figurują pod nazwą *SuPER Principles*⁴⁰. Pierwszą z nich jest zrównoważony rozwój, oparty na zdrowych ekosystemach i długofalowym finansowaniu. Drugą regułą to produktywność, którą należy rozumieć jako wytwarzanie żywności przynoszącej zarówno zysk, jak i niezbędne składniki odżywcze. Trzecia zasada bazuje na sprawiedliwości w dostępie do pożywienia bez względu na płeć i miejsce zamieszkania. Czwartym fundamentem działania CARE jest budowanie odporności, dzięki której społeczeństwa są w stanie odpowiednio reagować na sytuacje kryzysowe wynikające nie tylko ze zmian klimatu, ale i również z niestabilności wewnętrzpaństwowej.

CARE jest obecny w Afryce Subsaharyjskiej od początku lat 90. XX w. Wsparcie dla Sudańczyków z Południa było przekazywane również przed proklamacją niepodległości

³⁸ Our Work, CARE, <https://www.care.org/our-work> (data dostępu: 17.06.2020)

³⁹ Food Security and world hunger organizations, CARE, <https://www.care.org/work/world-hunger> (data dostępu: 17.06.2020)

⁴⁰ *SuPER Food Systems: Four Principles To End Hunger*, CARE, 2015, <https://www.care.org/sites/default/files/documents/SuPER%20Food%20Systems-%204%20Principles%20to%20End%20Hunger.pdf>, s. 5 (data dostępu: 17.06.2020)

(od 1993 r.). Aktualny kryzys żywnościowy w Sudanie Południowym, określany przez CARE mianem humanitarnego, jest jedną z czterech nagłych sytuacji kryzysowych, na które reaguje w skoordynowany sposób⁴¹. Reakcja kryzysowa CARE na wzór FAO skupia się jednak na oferowaniu wsparcia tylko części obywateli. Nadzwyczajna pomoc żywnościowa jest kierowana do osób przesiedlonych, uchodźców i członków najbardziej podatnych na masowe napływy ludności. Pakiety CARE, dostarczane w pierwszej kolejności do głodujących kobiet i dzieci, składają się z sorgo, soczewicy i oleju spożywczego. Poza tym, CARE wspiera rolnictwo przekazując środki pieniężne i podnosząc świadomość ekologiczną poprzez szybkie szkolenia⁴². Od 2014 r. CARE udzieliła wsparcia ponad 500 tys. Sudańczykom z Południa, z czego 80 proc. z nich stanowiły kobiety i dzieci⁴³.

Drugą aktywnością humanitarną podejmowaną przez CARE w Sudanie Południowym są działania w ramach Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego. CARE posiada swoich pracowników w czterech bazach zlokalizowanych w stanach: Eastern Equatoria, Western Bahr el Ghazal, Unity i Jonglei⁴⁴. Jednak zaangażowanie organizacji pozarządowej w działalność tej grupy jest znikome, o czym świadczy fakt, że między styczniem a lutym 2020 r. CARE nie znalazło się wśród partnerów operacyjnych FAO i WFP w ramach Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego⁴⁵. Powróciło do tych struktur dopiero w kwietniu 2020 r., kiedy w Sudanie Południowym odnotowano pierwsze przypadki zakażenia koronawirusem⁴⁶. Dowodem na dużo większy zasięg wsparcia świadczonego przez zorganizowany klaster jest fakt dotarcia w pierwszej połowie 2019 r. do 3,8 miliona osób potrzebujących, podczas gdy CARE przez sześć lat samodzielnie pomógł zaledwie 500 tysiącom obywateli. CARE jest również obecna w Klastrze Żywnościowym, jednak informacje na temat działań podejmowanych w jego ramach nie są powszechnie dostępne. Wyliczenia wskazują, że brak skoordynowanej

⁴¹ Hunger in emergencies, CARE, <https://www.care.org/emergencies/hunger-in-emergencies> (data dostępu: 17.06.2020). Poza Sudanem Południowym CARE prowadzi skoordynowane reakcje humanitarne w Jemenie, Nigerii i Somalii.

⁴² Humanitarian Crisis in South Sudan, CARE, <https://www.care.org/emergencies/south-sudan-humanitarian-crisis> (data dostępu: 17.06.2020)

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ FSL Cluster HRP 2020 Partner Presence Map, FS Cluster, <https://fscluster.org/south-sudan-rep/document/fsl-cluster-hrp-2020-partner-presence> (data dostępu: 17.06.2020)

⁴⁵ South Sudan Food Security Cluster Dashboard, FS Cluster, <https://fscluster.org/south-sudan-rep/document/fsl-cluster-dashboard-co1-food-4> (data dostępu: 17.06.2020)

⁴⁶ South Sudan, WHO, <https://covid19.who.int/region/afro/country/ss> (data dostępu: 17.06.2020). Pierwszy przypadek infekcji koronawirusem w Sudanie Południowym zarejestrowano 6 kwietnia 2020 r.

współpracy między CARE a innymi podmiotami na poziomie klastrów ma negatywny wpływ na zakres świadczonej pomocy przez tę organizację pozarządową.

Action Against Hunger

Zdecydowanie bardziej zaangażowanym podmiotem działającym w południowej części Sudanu od 1985 r. jest Action Against Hunger (fr. *Action Internationale Contre la Faim*, ACF). Ta organizacja pozarządowa, założona w 1979 r. przez grupę francuskich lekarzy, intelektualistów i dziennikarzy, za nadrzędny cel stawia walkę z głodem. Pierwsze działania w tym zakresie zostały podjęte względem ludności uciekającej do Pakistanu z ogarniętego wojną Afganistanu⁴⁷. Jako międzynarodowa organizacja pozarządowa ACF została zarejestrowana dopiero w 1995 r., kiedy powstały dwie siedziby: w Londynie i Madrycie. W Wielkiej Brytanii mieści się jednostka *Hunger Watch*, która odpowiada za kwestie badawczo-logistyczne całej organizacji. W ramach ACF pomoc najbardziej potrzebującym niesie 7,5 tys. pracowników, wśród których znajdują się specjaliści z różnych dziedzin: agronomowie, inżynierowie, lekarze, pielęgniarki i logistycy⁴⁸. 90 proc. z nich to obywatele państwa, w którym udzielana jest pomoc, a 10 proc. stanowią pracownicy zagraniczni⁴⁹. Środki, z których finansowane są działania ACF pochodzą zarówno od państw (m.in. Brytyjskie Ministerstwo Rozwoju), międzynarodowych organizacji rządowych (m.in. UNICEF, FAO, Biuro Pomocy Humanitarnej Wspólnoty Europejskiej), innych organizacji pozarządowych (m.in. *Jewish Communal Fund*) oraz firm, fundacji i korporacji (m.in. CNN, The Coca Cola Company, Procter & Gamble)⁵⁰.

Proces zwalczania głodu przez ACF bazuje na dwóch fundamentach: działaniu na rzecz produkcji żywności oraz czystości wody w celu zwalczania śmiertelnych chorób, których rozwój jest dużo łatwiejszy w przypadku niedożywienia. Realizując te założenia organizacja pozarządowa bazuje na zasadach zawartych w Statucie ACF (ang. *International Charter*): niezależności przy niesieniu pomocy od interesów wewnętrznych czy międzynarodowych władz lokalnych, bezstronności, czyli udzielaniu wsparcia bez względu na przynależność polityczną i religijną głodujących, braku dyskryminacji, nieograniczonym

⁴⁷ A. Sakson-Boulet, op.cit., s. 221.

⁴⁸ About us, Action Against Hunger, <https://www.actionagainsthunger.org/about> (data dostępu: 19.06.2020)

⁴⁹ A. Sakson-Boulet, op.cit., s. 222.

⁵⁰ Ibidem.

dostępie do osób potrzebujących, profesjonalnym podejściu i transparentności⁵¹, a więc częściowo wpisuje się doktrynę wyznawaną przez MKCK.

Schemat działania ACF bazuje na aktywnościach zarówno długofalowych, jak i doraźnych wszędzie tam, gdzie wybucha poważny kryzys żywnościowy. Jest to jedna z INGOs, która znajduje się na pierwszej linii frontu i „najszybciej reaguje na pojawienie się sytuacji kryzysowej”⁵². Bezwzględna odpowiedź na kryzys jest możliwa dzięki podejściu ACF bazującym na pełnej gotowości, przepływie informacji oraz szybkiej i konkretnie ukierunkowanej reakcji⁵³. Tylko w 2018 r. ACF dostarczyła pomoc 21 milionom ludzi w 45 państwach na całym świecie⁵⁴. W 2018 r. pomogła 302 117 Sudańczykom z Południa, mieszkającym w stanach: Northern Bahr el Ghazal, Jonglei i Central Equatoria⁵⁵. W porównaniu z przytaczanymi wynikami CARE (500 tys.) pomoc ACF jest znacznie szersza⁵⁶. Dzięki programom żywnościowym np. *Cash for Assets* i projektom zdrowotnym udało się dotrzeć do ponad 178 tysięcy obywateli⁵⁷. Działania w zakresie Klastra Wodnosanitarnego pozwoliły na naprawę 115 punktów poboru wody i umożliwieniu dostępu do jej czystych zasobów prawie 111 tysiącom mieszkańcom. Dzięki aktywnościom podejmowanym na forum Klastra Bezpieczeństwo Żywnościowego ACF wsparła prawie 12 tysięcy osób poprzez transfery pieniężne oraz realizowanie programu *Disaster Risk Reduction* autorstwa WFP. W 2018 r. ACF sześciokrotnie wysyłała do trudno dostępnych miejsc zespoły, w skład których wchodziłi specjaliści z poszczególnych klastrów. Udało się dotrzeć do ponad 46 tysięcy osób, w tym 3,2 tysięcy ciężko niedożywionych dzieci⁵⁸.

Najbliższym partnerem ACF w Sudanie Południowym jest WFP, wraz z którym zarządzała cyfrowym systemem, umożliwiającym szybsze dotarcie do potrzebujących

⁵¹International Charter, Action Against Hunger, <https://www.actionagainsthunger.org/about/acf-international/international-charter> (data dostępu: 19.06.2020)

⁵²About us, Action Against Hunger, <https://www.actionagainsthunger.org/about> (data dostępu: 19.06.2020)

⁵³*Global Performance Report 2018*, Action Against Hunger, https://www.actionagainsthunger.org/sites/default/files/publications/Action_Against_Hunger_Global_Performance_Report_2018.pdf, s. 35 (data dostępu: 20.06.2020)

⁵⁴Ibidem.

⁵⁵*South Sudan Capacity Statement 2018*, Action Against Hunger, https://www.actionagainsthunger.org/sites/default/files/publications/South_Sudan_Capacity_Statement.pdf, s. 1 (data dostępu: 20.06.2020)

⁵⁶South Sudan, Action Against Hunger, <https://www.actionagainsthunger.org/about/acf-international/international-charter> (data dostępu: 20.06.2020)

⁵⁷*South Sudan Capacity Statement 2018*, Action Against Hunger, https://www.actionagainsthunger.org/sites/default/files/publications/South_Sudan_Capacity_Statement.pdf, s. 1 (data dostępu: 20.06.2020)

⁵⁸Ibidem.

i skuteczne leczenie osób głodujących i niedożywionych⁵⁹. W 2018 r. te dwa podmioty wspólnie przeprowadziły analizy w kontekście wpływu przemocy na tle płci na odżywianie w celu poprawy świadczenia usług medycznych i żywnościowych w tym zakresie. Najbardziej wymierny wkład ACF w walkę z głodem jest widoczny w kontekście badań przeprowadzanych na osobach niedożywionych⁶⁰. Jednym z sukcesów ACF w 2017 r. było obniżenie poziomu prevalencji do 20% m.in. w stanie Aweil East⁶¹, podczas gdy średnia dla regionu Afryki Subsaharyjskiej wynosiła ponad 22%⁶². Dzięki dokładnym analizom ACF opracowywane są nowe metody walki z głodem, wykorzystywane przez partnerów z klastra, co świadczy o ich dużej wartości.

Joint Aid Movement

Ważną organizacją pozarządową, której działania koncentrują się wyłącznie na kontynencie afrykańskim jest Joint Aid Movement (JAM) założona w 1984 r. Programy realizowane przez JAM mają na celu walkę z głodem, niedożywieniem i ubóstwem, poprawę bezpieczeństwa żywnościowego, umożliwienie dostępu do czystej wody i godziwych warunków sanitarnych oraz reagowanie na nagłe sytuacje kryzysowe wszędzie tam, gdzie JAM świadczy pomoc. Pracownicy tej organizacji pozarządowej są stale obecni w Angoli, Mozambiku, Republice Południowej Afryki, Rwandzie, Sudanie Południowym oraz Sierra Leone⁶³, gdzie niosą pomoc żywnościową około milionowi osób.

Aktywności JAM w Sudanie Południowym wiążą się z dwoma głównymi obszarami: wodnosanitarnym i żywnościowym. Realizacja wodnosanitarna odbywa się samodzielnie poprzez kompleksowy program WASH, podczas gdy w kwestiach żywnościowych JAM działa zarówno indywidualnie, jak i we współpracy z członkami Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego. JAM jest drugim największym partnerem WFP w implementacji czterech

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ South Sudan, Action Against Hunger, <https://www.actionagainsthunger.org/about/acf-international/international-charter> (data dostępu: 19.06.2020)

⁶¹ *Global Performance Report 2018*, Action Against Hunger, https://www.actionagainsthunger.org/sites/default/files/publications/Action_Against_Hunger_Global_Performance_Report_2018.pdf, s. 18 (data dostępu: 20.06.2020)

⁶² *The State of Food Insecurity in the World 2019*, FAO, 2019, <http://www.fao.org/3/ca5162en/ca5162en.pdf>, s. 10 (data dostępu: 20.06.2020)

⁶³ About us, JAM, <https://jamint.com/about-us/> (data dostępu: 21.06.2020)

ważnych programów w Sudanie Południowym⁶⁴. Pierwszym z nich jest *Food For Education* (FFE), w ramach którego dostarcza posiłki do szkół. Realizując założenia programowe *General Food Distribution* (GFD) JAM przekazuje paczki żywnościowe do ludności wewnętrznie przemieszczonej i walczącej z najwyższymi poziomami braku bezpieczeństwa żywnościowego. JAM podejmuje także wymierne działania w ramach programu *Blanket Supplementary Feeding Programme* (BSFP), którego celem jest redukcja ostrego niedożywienia wśród dzieci między 6 a 35 miesiącem życia. Głównym partnerem JAM w tym projekcie jest społeczność lokalna działająca w ramach *Community Nutrition Volunteers* (CNVs), która otrzymuje racje żywnościowe na okres 12 dni, aby zachęcić ją do większego zaangażowania się w walkę z głodem. Wdrożenie programu *Food For Assets* (FFA) nie byłoby możliwe w Sudanie Południowym, gdyby nie zaangażowanie JAM, która ratuje ludzkie życia i pracuje na rzecz odbudowy gospodarstw domowych dotkniętych wojną poprzez szybkie tworzenie kapitału. Podobnie jak agencje ONZ oraz inne organizacje pozarządowe w Sudanie Południowym koncentruje się na budowaniu trwałej odporności społeczności na przyszłe kryzysy.

Zaangażowanie JAM w pomoc Sudańczykom z Południa koncentrowało się w 2019 r. na czterech regionach (Aweil, Benitu, Pibor i Warrap) i wielu płaszczyznach⁶⁵. Od początku roku do priorytetów należało zmniejszenie skali głodu i niedożywienia wśród dzieci w ramach projektu *Mother Infant and Young Child Nutrition* (MIYCN), współfinansowanego przez UNICEF. Wkład Funduszu ONZ polegał na dostarczeniu pasty na bazie orzeszków ziemnych Plumpty’Nut, która jest niezbędna w walce z ostrym niedożywieniem. Dzięki niej udało się poprawić kondycję żywnościową 1 147 dzieci⁶⁶, a JAM pozostaje w dalszym ciągu jedyną organizacją pozarządową w mieście Pibor, która pomaga niedożywionym dzieciom⁶⁷. Poza tym, JAM kontynuowała realizowanie programu ukierunkowanego na rolnictwo, podejmując coraz więcej działań w ramach Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego. W 2019 r. JAM dostarczyła żywność w ramach *GFD* do ponad 19 tysięcy osób oraz angażowała społeczność lokalną w program *Cash for Assets*, w którym bierze udział także ACF⁶⁸. JAM to również aktywny partner WFP i FAO w dystrybucji środków utrzymania (m.in.

⁶⁴ Food and Nutrition, JAM, <https://jamint.com/programmes-and-campaigns/nutritional-school-feeding/> (data dostępu: 21.06.2020)

⁶⁵ 1st Quarter Report 2019, JAM, <https://jamint.com/content/uploads/2019/10/jam-international-1st-quarter-report-2019-final.pdf>, s.41 (data dostępu: 22.06.2020)

⁶⁶ Ibidem, s. 39.

⁶⁷ *Quarterly Report October to December*, JAM, https://jamint.com/content/uploads/2020/03/JAM_Int_Q4_2019_Web_New-1.pdf (data dostępu: 22.06.2020)

⁶⁸ Ibidem, s. 40.

warzyw, nasion, zestawów rybackich). Organizacja pozarządowa wsparła 5,3 tysiące gospodarstw domowych⁶⁹, zorganizowała szkolenia dla rolników oraz przeprowadziła szczepienia zwierząt gospodarskich. Wpisuje się tym samym we wszystkie kluczowe sfery działania Klastra Bezpieczeństwa Żywnościowego w Sudanie Południowego, dzięki czemu może świadczyć wymierną pomoc osobom najbardziej potrzebującym. Tylko w pierwszym kwartale 2019 r. JAM dotarła do ponad 166 tysięcy Sudańczyków z Południa i zaszczepiła 3,5 tysiąca zwierząt⁷⁰. Pod koniec sierpnia 2019 r. liczba beneficjentów pomocy świadczonej przez JAM od początku roku była szacowana na 600 tysięcy⁷¹. W 2019 r. organizacji pozarządowej udało się odzyskać i odpowiednio przygotować 5900 hektarów gruntów ornych, które mogą służyć do celów rolniczych⁷². Poza tym wybudowano 30 kilometrów dróg dojazdowych, wykorzystywanych do transportu pakietów żywnościowych. JAM podejmowała także działania w zakresie wodnosanitarnym – z inicjatywy pracowników tej organizacji pozarządowej powstały trzy stawy wielofunkcyjne i studnie⁷³.

Niekorzystne warunki pogodowe w Sudanie Południowym w 2019 r. sprawiły, że natychmiastowa reakcja ze strony organizacji pozarządowych była konieczna. W odpowiedzi na wielkie powodzie JAM dostarczał dodatkową pomoc w mieście Pibor, które od lat pozostaje głównym obszarem działań organizacji. Między październikiem a grudniem pracownicy organizacji pozarządowej rozdysponowali 2266 pakietów ratunkowych z podstawowymi przedmiotami, które są niezbędne w codziennym życiu⁷⁴. Trudne warunki uniemożliwiły pełną realizację projektów zaplanowanych przez JAM i dotarcie do zalanych terenów, choć organizacja starała się reagować natychmiast na negatywne warunki i wybudowała 25 kilometry wałów przeciwpowodziowych⁷⁵. Jednak nie udało się uniknąć strat i powodzie zniszczyły ważną dla organizacji bazę zlokalizowaną w stanie Jonglei⁷⁶.

⁶⁹ Ibidem.

⁷⁰ Ibidem, s. 41.

⁷¹ JAM South Sudan Fact Sheet – January – August 2019, <https://jamint.com/content/uploads/2019/09/South-Sudan.pdf> (data dostępu: 23.06.2020)

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ *Quarterly Report October to December*, JAM, https://jamint.com/content/uploads/2020/03/JAM_Int_Q4_2019_Web_New-1.pdf (data dostępu: 23.06.2020)

⁷⁵ JAM South Sudan Fact Sheet – January – August 2019, <https://jamint.com/content/uploads/2019/09/South-Sudan.pdf> (data dostępu: 24.06.2020)

⁷⁶ *Quarterly Report October to December*, JAM, https://jamint.com/content/uploads/2020/03/JAM_Int_Q4_2019_Web_New-1.pdf (data dostępu: 23.06.2020)

Polska Akcja Humanitarna

Najbardziej zaangażowaną organizacją pozarządową zarejestrowaną w Polsce, która świadczy pomoc ofiarom kryzysów humanitarnych spowodowanych konfliktami zbrojnymi i katastrofami naturalnymi jest Polska Akcja Humanitarna (PAH). Ta organizacja pożytku publicznego została założona w 1992 r. przez Janinę Ochojską, Włodzimierza Sarnę i Tomasza Wilka. Podstawą działań PAH jest poszanowanie zasad humanitaryzmu, bezstronności, neutralności i niezależności⁷⁷. Pierwsza skoordynowana akcja w ramach PAH miała miejsce w 1992 r., kiedy to świadczone pomoc ludności dotkniętej wojną w Bośni i Hercegowinie⁷⁸. Przez 27 lat PAH dotarła do 9,6 miliona osób w 44 krajach oraz zbudowała 943 ujęcia wodne i 58 szkół⁷⁹. Mimo zwiększania zasięgu oddziaływania misja PAH niezmiennie polega na minimalizowaniu cierpienia i czynieniu ze świata lepszego miejsca do życia. Organizacja jest finansowana zarówno przez darczyńców indywidualnych, jak i donatorów instytucjonalnych, wśród których znajdują się: Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Pomocy Humanitarnej i Ochrony Ludności (ang. European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, ECHO), niezależna agencja rządu federalnego USA - *United States Agency for International Development* (USAID), Polska Pomoc, *Norwegian Church Aid* (NCA), UNICEF, niemiecka agencja rozwoju - *Die Deutsche Gesellschaft Für Internationale Zusammenarbeit* (GIZ), OCHA, WFP, FAO oraz Ministerstwo Spraw Zagranicznych Niemiec⁸⁰.

Aktywności PAH koncentrują się na czterech obszarach priorytetowych. Organizacja od lat specjalizuje się w zwiększaniu dostępu do wody i zapewnieniu odpowiednich warunków sanitarnych. W tym celu pracownicy oraz wolontariusze budują i remontują studnie, toalety i łazienki i dostarczają wodę cysternami. Darczyńcy wspierają rodziny w dbaniu o czystość gospodarstw domowych poprzez szkolenia, przekazywanie pakietów higienicznych i tabletek oczyszczających wodę oraz dbają o bezpieczeństwo higieniczne obozów (wywóz odpadów)⁸¹. Drugim ważnym obszarem zaangażowania PAH jest bezpieczeństwo żywnościowe. Pracownicy prowadzą dystrybucję paczek żywnościowych wpisujących się w tzw. *Rapid Response Mechanism* (RRM), pozwalających na przeżycie od 7 do 14 dni, oraz udzielają

⁷⁷ PAH, <https://www.pah.org.pl/> (data dostępu: 26.06.2020)

⁷⁸ O nas, PAH, <https://www.pah.org.pl/> (data dostępu: 26.06.2020)

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Donatorzy instytucjonalni, PAH, <https://www.pah.org.pl/o-nas/donatorzy/> (data dostępu: 28.06.2020)

⁸¹ Dostęp do wody, PAH, <https://www.pah.org.pl/co-robimy/woda/> (data dostępu: 28.06.2020)

wsparcia finansowego na zakup jedzenia, nasion i narzędzi rolniczych⁸². Pozostałe dwa obszary aktywności to edukacja oraz pomoc w budowaniu trwałych schronień i niesienie pomocy nieżywnościowej (ang. *non-food items*, NFI). Wszystkie działania podejmowane przez PAH mają charakter długofalowy i są realizowane samodzielnie bądź w ramach klastrow (przede wszystkim wodnosanitarnego i bezpieczeństwa żywnościowego) lub stanowią natychmiastową reakcję na nagłe sytuacje kryzysowe. Obecnie świadczy trwałą pomoc w dziesięciu państwach: w Grecji, Iraku i Kurdystanie, Jemenie, Kenii, Polsce, Somalii, Sudanie Południowym, Syrii, na Ukrainie i w Wenezueli⁸³.

PAH jest obecna w południowej części Sudanu od 2006 r. Mimo oddzielenia się regionu południowego od północnego, priorytety organizacji pozarządowej pozostały bez zmian – tam także pracownicy dążą do umożliwienia dostępu do czystej wody i dbają o warunki sanitarne, bezpieczeństwo żywnościowe oraz wspierają finansowo i edukacyjnie lokalne społeczności. Dowodem na duże zaangażowanie w Sudanie Południowym jest prowadzenie autorskich programów w trzech obszarach priorytetowych.

Pierwszym, już ukończonym planem, był program „Woda/NFI” realizowany między grudniem 2019 r. a majem 2020 r. Projekt, sfinansowany przez fundusz humanitarny OCHA, miał na celu świadczenie pomocy 48 tysiącom osób przebywającym w stanie Jonglei⁸⁴. Był to program doraźny realizowany jako odpowiedź na masowe powodzie, które dotknęły terenów Sudanu Południowego w 2019 r. W ramach natychmiastowej pomocy pracownicy PAH przekazywali koce, zestawy kuchenne, moskitiery, maty do spania, wiadra, mydło i sprzęt do uzdatniania wody. Działania obejmowały także odbudowę zniszczonych ujęć wody. Dodatkowo pracownicy przeprowadzili dla mechaników szkolenia z używania pomp wodnych oraz dla pozostałej części społeczności lokalnej prelekcje w zakresie bezpieczeństwa i higieny. Priorytetową grupą, która otrzymała wsparcie w ramach tej inicjatywy były kobiety, dzieci oraz osoby starsze i niepełnosprawne⁸⁵.

Najnowszy projekt PAH w Sudanie Południowym – „Żywność” wskazuje, że problem głodu i niedożywienia wymaga zdecydowanego i skoordynowanego działania. Czas trwania projektu, który ma wesprzeć 18 tysięcy mieszkańców w hrabstwie Jur River w Western Bahr el Ghazal, obejmuje okres od kwietnia 2020 r. do marca 2021 r. Celem programu

⁸² Żywność, PAH, <https://www.pah.org.pl/co-robimy/zywnosc/> (data dostępu: 29.06.2020)

⁸³ Obszar działań, PAH, <https://www.pah.org.pl/co-robimy/> (data dostępu: 29.06.2020)

⁸⁴ PAH w Sudanie Południowym, PAH, <https://www.pah.org.pl/sudan-poludniowy/> (data dostępu: 30.06.2020)

⁸⁵ Ibidem.

finansowanego przez FAO jest zapewnienie pomocy grupom najbardziej narażonym na brak bezpieczeństwa żywnościowego⁸⁶. Działania koncentrują się na dystrybucji nasion, narzędzi rolniczych i do połowu ryb. Jak dotąd program jest realizowany z powodzeniem - pracownikom udało się rozdysponować pakiety z nasionami i sprzętem rybackim do 5 tysięcy gospodarstw domowych w okolicach miasta Wau⁸⁷. W ramach programu ma zostać utworzona także sieć szkół rolniczych (*Farmer Fields Schools*), dzięki którym pracownicy zdobędą wiedzę na temat prawidłowego przygotowywania gruntów pod uprawę zbóż, sadzenia, walki ze szkodnikami i wykorzystywania systemów nawadniających.

Trzeci program o nazwie „Edukacja” realizowany przez PAH między lipcem 2019 r. a grudniem 2020 r. został ufundowany przez firmę Eletrolux. Beneficjentami tej inicjatywy jest 525 osób z mieście Bor, stolicy stanu Jonglei⁸⁸. Jego celem jest poprawa warunków pracy i nauki w szkole średniej (*Green Belt Academy*) poprzez renowację i budowę toalet, łazienek, kuchni, jadalni czy punktów do mycia rąk,. Pracownicy prowadzą również warsztaty rolnicze, krawieckie, stolarskie i budownicze, które pozwolą młodym Sudańczykom z Południa na doskonalenie umiejętności. Przy okazji, PAH promuje zdrowe odżywianie i właściwe nawyki higieniczne celem zapobiegania rozprzestrzeniania się chorób przenoszonych przez wodę. Program „Edukacja” to jedyny z projektów PAH w Sudanie Południowym ukierunkowany na długoterminową pomoc, sprzyjającą rozwojowi i prowadzącą do uniezależniania się od wsparcia podmiotów pozapaństwowych. Projekt ten wskazuje na strategię przyjętą przez PAH, która opiera się na przygotowywaniu wyspecjalizowanych programów o ściśle określonych celach i nastawionych na wsparcie konkretnych grup ludności. Dzięki temu jest w stanie świadczyć wymierną pomoc i nie powielać aktywności podejmowanych przez inne organizacje pozarządowe czy agencje ONZ.

Poza samodzielnymi działaniami PAH angażuje się w aktywności w ramach Klastra Wodnosanitarnego. W jego ramach PAH jest obecna w bazach w Pochalla i Akobo w stanie Jonglei, podobnie jak Oxfam, oraz w Yirol East w stanie Lakes⁸⁹. PAH pełni funkcję

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ Ibidem.

⁸⁹ South Sudan Wash Cluster Partner Presence Map – May 2020, Humanitarian Response, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/05_20_ssd_wash_cluster_5w_operational_presence.pdf (data dostępu: 2.07.2020) Region Lakes, w którym działa m.in. PAH w dalszym ciągu jest niezwykle niebezpieczny. Pod koniec czerwca 2020 r. jeden z pracowników humanitarnych świadczący pomoc w tym hrabstwie Cueibet został zastrzelony. Więcej:

strategicznego członka klastra, który wnosi duży wkład w koordynację działań podejmowanych na jego forum zarówno na poziomie państwowym, jak i lokalnym⁹⁰. Do głównych zadań, realizowanych przez PAH w klastrze, należy zapewnienie dostępu do bezpiecznej wody poprzez ręczne i mechaniczne wiercenie otworów, renowację oraz naprawę już istniejących punktów poboru wody oraz regularne monitorowanie jakości zasobów wodnych.

Po gwałtownych powodziach, które nawiedziły Sudan Południowy, w 2020 r. PAH koncentruje się nie tylko na wspieraniu partnerów w ramach klastra i świadczeniu wraz nimi natychmiastowej pomocy najbardziej potrzebującym, ale również promuje właściwe nawyki higieniczne. W regionie Kajo Keji pracownicy PAH budują toalety przy szkołach i przeprowadzają prelekcje na temat odpowiedniego i bezpiecznego korzystania z zasobów wodnych⁹¹. Od lat najbliższym partnerem PAH w ramach klastra pozostaje FAO. Dzięki odpowiedniemu rozpoznaniu potrzeb i finansowaniu części projektów realizowanych przez PAH ta współpraca jest jednym z gwarantów skuteczności działania polskiej organizacji pozarządowej na terenie Sudanu Południowego.

Efektywność działań organizacji pozarządowych i ONZ podejmowanych w celu walki z głodem i niedożywieniem w Sudanie Południowym

Wszystkie omówione organizacje pozarządowe bez wątpienia wnoszą wkład w poprawę kondycji żywnościowej najmłodszego państwa świata. INGOs z wieloletnią historią – Oxfam i CARE prezentują dwa zupełnie odmienne modele działania. Oxfam prowadzi działania długofalowe i natychmiastowe w oparciu zarówno o własne centra logistyczne,

jak i przy wsparciu partnerów lokalnych i międzynarodowych z klastrów zarządzanych przez FAO i WFP. To właśnie dzięki tej współpracy jest w stanie świadczyć wymierną pomoc i szybko reagować na nagłe kryzysy, podczas gdy wkład mniej zaangażowanej w system klastrowy CARE wskazuje na jej znacznie bardziej ograniczoną rolę w walce z głodem

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ss_20200701_press_release_south_sudan_hc_condems_aid_worker_death_in_lakes.pdf (data dostępu: 2.07.2020)

⁹⁰ South Sudan, PAH, https://www.pah.org.pl/app/uploads/2019/06/SOUTH-SUDAN-2018_FINAL.pdf (data dostępu: 4.07.2020)

⁹¹ PAH w Sudanie Południowym, PAH, <https://www.pah.org.pl/sudan-poludniowy/> (data dostępu: 4.07.2020)

i niedożywieniem w Sudanie Południowym. Przez sześć lat CARE pomogła tyłu osobom, do ilu w ramach klastra udaje się dotrzeć w ciągu zaledwie kilku miesięcy.

Z kolei międzynarodowe grono ACF, w którym przeważają obywatele państwa odbierającego pomoc, wskazuje, jak kluczowe jest zrozumienie lokalnych uwarunkowań przez pracowników NGOs. Dzięki temu możliwe jest dużo szybsze i bardziej sprawne przekazywanie pakietów żywnościowych ludności cierpiącej głód. Obecność ACF na pierwszej linii frontu walki z głodem i niedożywieniem w Sudanie Południowym sprawia, że jest to jeden z filarów całego systemu klastrowego. Koordynacja zadań przez ONZ i ich realizacja przez ACF przekłada się na ratowanie setek tysięcy ludzkich żyć przed śmiercią głodową – tylko w 2018 r. udało się wesprzeć ponad 300 tysięcy Sudańczyków z Południa. Poza tym ACF odgrywa ogromną rolę w kontekście badawczym. Zdobycie wiarygodnych danych statystycznych w państwie tak niestabilnym, jakim jest Sudan Południowy stanowi wyzwanie nawet dla ONZ, dlatego też współdziałanie z NGOs również w aspekcie analitycznym stanowi wartość dodaną.

W tym kontekście niezwykle zaangażowanym podmiotem jest również JAM, która jako jedna z niewielu organizacji pozarządowych przedstawia szczegółowe dane na temat skali głodu i niedożywienia wśród najmłodszych dzieci. Jest to podmiot, który udowadnia, że obecność organizacji pozarządowej ukierunkowanej wyłącznie na kontynent afrykański, stanowi niezbędne uzupełnienie całego katalogu podmiotów zagranicznych wchodzących w skład poszczególnych klastrów. Afryka określana przez Henry’ego Kissingera „rozrastającą się niedolą naszych czasów”⁹², a przez Tony’ego Blaira uważana za „bliznę na sumieniu świata”⁹³, to najsłabiej rozwinięty obszar, realia którego trudno pojąć wykształconym Europejczykom czy Amerykanom, a stała obecność struktur zaznajomionych z lokalnymi zwyczajami, językami i kulturą sprawia, że dotarcie do ofiar katastrof humanitarnych jest dużo prostsze. Wskazują na to liczby – JAM dotarła do ponad 160 tysięcy osób tylko w pierwszym kwartale 2019 r. Dlatego też od podtrzymania zaangażowania takich NGOs jak JAM będzie zależało dalsze powodzenie współpracy na linii ONZ a organizacje pozarządowe w walce z głodem i niedożywieniem w Sudanie Południowym.

Natomiast ściśle określone działania PAH w Sudanie Południowym stanowią niezbędne uzupełnienie szerokiej strategii realizowanej przez ONZ. Precyzyjne programy ukierunkowane

⁹² L. Polman, op. cit., s. 200.

⁹³ Ibidem.

na pomoc na niewielkim obszarze sprawiają, że wsparcie przybiera bardziej zindywidualizowany charakter, a NGOs odgrywają znaczącą rolę w procesie zwalczania głodu i niedożywienia.

W dalszym ciągu dużym problemem w kontekście obecności NGOs w państwach ogarniętych kryzysem jest powszechne używanie głodu jako broni. Mimo że II protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 1949 r. zabrania „atakowania, niszczenia, zabierania lub czynienia niezdatnymi do użytku dóbr niezbędnych dla przetrwania ludności cywilnej, takich jak zapasy żywności, obszary rolnicze, które ją wytwarzają, zbiory, bydło, urzędnicy dostarczający wody do picia i jej zapasy oraz urzędnicy nawadniające”⁹⁴, w wielu państwach ogarniętych wojną domową w dalszym ciągu plądrowane są bazy NGOs, prawdopodobnie dlatego, że za łamanie prawa genewskiego nie grożą sankcje⁹⁵. Mimo współpracy w ramach klastrow zarówno NGOs, jak i ONZ napotykać na wiele trudności w dostarczaniu pomocy do ludności potrzebującej. Niejednokrotnie dochodzi do sytuacji, w których należące do ONZ transportowce z żywnością nie otrzymują pozwolenia na starty bądź lądowania na konkretnym obszarze, a samochody są zatrzymywane na granicy⁹⁶. Sudan Południowy nie stanowi od tej reguły wyjątku.

Charakter pomocy świadczonej przez ONZ i organizacje pozarządowe jest podobny. Zarówno FAO i WFP czy Oxfam, CARE, ACF, JAM i PAH rozdysponowują vouchery na posiłki i paczki z żywnością, remontują ujścia wodne, przekazują środki pieniężne oraz prowadzą szkolenia na temat higieny czy odpowiedniego żywienia. Tym, co odróżnia działania podejmowane przez ONZ od aktywności NGOs jest fakt, że agencje ONZ są koordynatorami i nie znajdują się na pierwszej linii walki z głodem i niedożywieniem. FAO i WFP wspierają poszczególne organizacje pozarządowe finansowo (np. PAH), logistycznie i organizacyjnie. Wspólne rozpoznanie potrzeb zawartych w *Humanitarian Response Plan* przygotowywanych dla każdego państwa jest jednym z najważniejszych punktów współpracy aktorów pozapaństwowych świadczących pomoc humanitarną. Bez płaszczyzny porozumienia na poziomie klastrow działania poszczególnych organizacji pozarządowych byłyby mniej efektywne. Taki charakter współpracy ONZ z NGOs sprzyja ratowaniu ludzkich żyć w Sudanie Południowym i jednocześnie ułatwia reagowanie na nagłe wypadki. Rotacyjna obecność poszczególnych organizacji pozarządowych w danym regionie sprawia, że ludność

⁹⁴Protokół dodatkowy do konwencji genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych Genewa, 8 czerwca 1977 r., Dz. U. z 1992 r., nr 41, poz. 175

⁹⁵L. Polman, op. cit., s. 130.

⁹⁶L. Polman, op. cit., s. 150.

nie pozostanie osamotniona, gdy dojdzie do kolejnych masowych powodzi czy nagłej eskalacji konfliktu wewnętrznego. Kryzys humanitarny w Sudanie Południowym jest dowodem na to, że jedynie współdziałanie wielu podmiotów może przyczynić się do poprawy kondycji żywnościowej. Samodzielne działania organizacji pozarządowych, często o wątpliwym charakterze i ukrytych źródłach finansowania, niejednokrotnie bardziej szkodzą niż pomagają⁹⁷.

Niemożność zmniejszenia liczby osób głodujących i niedożywionych w Sudanie Południowym dodatkowo utrudnia skorumpowana i niestała władza, która nie jest w stanie samodzielnie wspierać obywateli i zapewnić im bezpieczeństwa i dobrobytu, do czego jest zobowiązana na mocy międzynarodowego prawa humanitarnego⁹⁸. Pierwsze działania w zakresie współpracy z ONZ i NGOs zostały podjęte przez rządzących, co należy do jednych z sukcesów FAO. Jednak fakt, że ok. 61% populacji Sudanu Południowego jest dotkniętych niedożywieniem i głodem wskazuje, że dalszym ciągu bardzo wiele pozostaje do zrobienia. Tym bardziej, że rok 2020 postawił przez społecznością międzynarodową i poszczególnymi rządami wielkie wyzwanie w postaci pandemii koronawirusa.

Najnowszy raport Oxfam pt. „Wirus głodu” wskazuje, że kolejne 122 miliony ludzi, przede wszystkim z najbiedniejszych regionów świata, może stanąć w obliczu klęski głodu z powodu kryzysu gospodarczego wywołanego przez pandemię⁹⁹. NGO szacuje, że dziennie z powodu braku pożywienia może umierać nawet 12 tysięcy osób. Oxfam przedstawił listę dziesięciu państw, w których z powodu pandemii wzrasta poziom głodu – jednym z nich jest Sudan Południowy. Najbardziej negatywny wpływ na już i tak niestabilną sytuację gospodarczą najmłodszego państwa świata miały drastyczne wahania cen ropy¹⁰⁰. Oxfam wnioskuje, że deficyt handlowy wynoszący ponad 15 milionów dolarów na pewno się pogłębi, co jeszcze bardziej sparaliżuje południowosudańską gospodarkę oraz zwiększy skalę ubóstwa i głodu¹⁰¹. Obostrzenia dotyczące przemieszczania wprowadzone w celu zahamowania rozprzestrzeniania się koronawirusa poważnie zakłóciły dostawy żywności. Utrudnienia na

⁹⁷ Ibidem, s.127.

⁹⁸ A. Sakson-Boulet, op. cit., s. 143.

⁹⁹ *The Hunger Virus: How Covid-19 Is Fuelling Hunger In A Hungry World*, Oxfam, <https://assets.oxfamamerica.org/media/documents/The-Hunger-Virus.pdf>, s. 9 (data dostępu: 9.07.2020)

¹⁰⁰ R. Standish, K. Johnson, *No End in Sight to the Oil Price War Between Russia and Saudi Arabia*, Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2020/03/14/oil-price-war-russia-saudi-arabia-no-end-production/> (data dostępu: 9.07.2020)

¹⁰¹ *The Hunger Virus: How Covid-19 Is Fuelling Hunger In A Hungry World*, Oxfam, <https://assets.oxfamamerica.org/media/documents/The-Hunger-Virus.pdf>, s. 10 (data dostępu: 9.07.2020)

granicach i kwarantanna kierowców ciężarówek doprowadziły do ogromnych opóźnień w zaopatrzeniu baz należących nie tylko Oxfam, ale i do innych organizacji pozarządowych. W trakcie pandemii w Sudanie Południowym odnotowano 40% wzrost cen żywności, który sprawił, że coraz więcej obywateli nie jest w stanie zakupić podstawowych produktów i stało się zależnych od pomocy świadczonej przez podmioty zagraniczne¹⁰², a niektóre z nich z uwagi na ogólnoświatowy lockdown i problemy finansowe zdecydowały się opuścić swoje centra. Pandemia koronawirusa sprawiła, że w Sudanie Południowym na próbę została wystawiona nie tylko współpraca ONZ i NGOs, ale przede wszystkim miliony ludzkich istnień, których przetrwanie jest uzależnione od pomocy humanitarnej.

*Artykuł ten powstał na podstawie fragmentu pracy dyplomowej autorki pisanej pod okiem dr hab. Wiesława Lizaka, członka Rady Programowej INE

¹⁰² Ibidem.

O AUTORCE

Maria Glinka. Absolwentka Stosunków międzynarodowych (specjalność Dyplomacja współczesna) na Uniwersytecie Warszawskim. Główne zainteresowania badawcze to działalność ONZ i problemy globalne, zwłaszcza w regionie Afryki. Od 2020 r. studentka Dziennikarstwa i medioznawstwa na UW.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.